

FI

FI

FI

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 22.9.2009
KOM(2009) 488 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

**Euroopan tutkimusneuvoston toiminnasta ja ”Ideat”-erityisohjelmassa asetettujen
tavoitteiden toteutumisesta vuonna 2008**

KOMISSION KERTOMUS NEUVOSTOLLE JA EUROOPAN PARLAMENTILLE

Euroopan tutkimusneuvoston toiminnasta ja ”Ideat”-erityisohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisesta vuonna 2008

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

1. JOHDANTO

Euroopan tutkimusneuvosto (ERC) luotiin helmikuussa 2007 tehdyllä komission päätöksellä¹. ERC on uusi kunnianhimoinen osa EU:n tutkimuspolitiikka. Sen tehtävänä on huolehtia 7. puiteohjelmaan kuuluvan ”Ideat”-erityisohjelman toteutuksesta, johon on osoitettu 7,51 miljardin euron määrärahat kaudeksi 2007–2013. ERC muodostuu riippumattomasta tieteellisestä neuvostosta ja sitä tukevasta erityisestä täytäntöönpanorakenteesta ja toimii tieteellisen huippuosaamisen, itsenäisyyden, tehokkuuden, avoimuuden ja vastuullisuuden periaatteiden mukaisesti.

Tässä komission kertomuksessa, joka on laadittu yhteistyössä ERC:n tieteellisen neuvoston kanssa, esitetään komission arvio ERC:n toiminnasta ja tavoitteiden saavuttamisesta sen toisena toimintavuotena 2008.

ERC:n toimet vuonna 2008 voidaan jakaa kahteen pääryhmään. Ensinnäkin erityisohjelman toteutusta jatkettiin erityisesti järjestämällä ensimmäinen *ERC Advanced Grants* -apurahahaku ja julkaisemalla toiset hakemuspyynnöt *ERC Starting Grants* ja *ERC Advanced Grants* -apurahoista. Muita tähän liittyneitä toimia olivat apurahahakujen hallinnointi- ja vertaisarviointijärjestelmien operatiivinen kehittäminen, prosessien yhtenäisyyden varmistaminen, strategisen ja hallinnollisen tuen antaminen tieteelliselle neuvostolle sekä yhteydet tiedeyhteisöön.

Toinen keskeinen toiminta-alue liittyi ERC:n toimeenpanoviraston luomiseen. Sen on määrä ottaa hoidettavakseen erityiselle täytäntöönpanorakenteelle kuuluvat tehtävät, joita hoitaa tällä hetkellä komissio. Tähän liittyen muun muassa vahvistettiin valtuutusasiakirja, järjestettiin toimeenpanoviraston henkilöstön valintamenettelyt ja palvelukseenotto sekä nimitettiin johtokunta. Lisäksi komissio laati menettelytavat vuonna 2009 tehtyä erityisohjelman täytäntöönpanorakenteiden ja -mekanismien arviointia varten.

2. OIKEUSPERUSTA

”Ideat”-erityisohjelmasta tehdyn päätöksen² 4 artiklan 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

Komissio takaa Euroopan tutkimusneuvoston itsenäisyyden ja riippumattomuuden, varmistaa, että tutkimusneuvostolle uskotut tehtävät suoritetaan asianmukaisesti,

¹ Komission päätös 2007/134/EY, tehty 2 päivänä helmikuuta 2007, Euroopan tutkimusneuvoston perustamisesta (EUVL L 57, 24.2.2007, s. 14).

² Neuvoston päätös 2006/972/EY, tehty 19 päivänä joulukuuta 2006, Euroopan yhteisön seitsemännen tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja demonstroinnin puiteohjelman (2007–2013) täytäntöön panemiseksi toteutettavasta erityisohjelmasta Ideat (EUVL L 400, 30.12.2006, s. 242).

sekä esittää vuosittain kertomuksen Euroopan parlamentille ja neuvostolle ERC:n toiminnasta ja erityisohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteutumisesta.

Saman päätöksen liitteen I mukaan vuosikertomus laaditaan yhteistyössä tieteellisen neuvoston kanssa.

3. STRATEGIAKYSYMYKSET

Tieteellisen neuvoston tehtävänä on laatia ERC:n tieteellinen strategia, ja siihen kuuluu myös vuosittaisen ”Ideat”-työohjelman laatiminen. ERC:n strategia ei vuonna 2008 muuttunut olennaisesti. Sitä kuitenkin täydennettiin ja tarkennettiin, koska ERC:n rahoitusvarojen lisäys antoi ensimmäistä kertaa mahdollisuuden siihen, että saman vuosibudjetin puitteissa voitiin käynnistää sekä *Starting Grants* että *Advanced Grants* -haku.

Myös ERC:n vertaisarviointijärjestelmää hienosäädettiin. Mukautukset liittyivät varsinkin tieteidenvälisten ehdotusten käsittelyyn, ERC:n viestintästrategiaan arviointitulosten julkistamisessa sekä toimintaperiaatteisiin eturistiriitatilanteiden välttämiseksi.

3.1. Apurahat

”Ideat”-erityisohjelman tavoitteiden mukaisesti ERC:n tieteellinen neuvosto on kehittänyt kaksi perusrahoitusjärjestelyä, joilla on määrä edistää huippuosaamista kaikilla tieteenaloilla. EU:n jäsenvaltioissa tai 7. puiteohjelmaan assosioituneissa valtioissa toimivat niin kotimaiset kuin vierailevatkin tutkijat voivat hakea ERC:n apurahaa kansalaisuudestaan riippumatta. Tällä tavoin turvataan myös inhimillinen pääoma, kun huippulahjakkuuksille tarjotaan kannusteita jäädä Eurooppaan ja tulla Eurooppaan muualta maailmasta.

Rahoitusjärjestelyt ovat seuraavat:

Itsenäistymisvaiheessa olevien tutkijoiden *ERC Starting Grants*. Näillä apurahoilla tuetaan huippututkijoita, jotka ovat luomassa tai vakiinnuttamassa omaa itsenäistä tutkimusryhmäänsä tai alasta riippuen aloittamassa itsenäistä tutkimusohjelmaansa.

Kokeneiden tutkijoiden *ERC Advanced Grants*. Näillä apurahoilla tuetaan innovatiivisia tutkijalähtöisiä huippututkimushankkeita, joita johtavat sellaiset pitkälle edenneet tutkijat iästä riippumatta, jotka ovat jo osoittautuneet itsenäisiksi tutkimuksen johtajiksi.

3.2. Työohjelma

Tieteellisen neuvoston laatima ”Ideat”-työohjelma³ toimitettiin komissiolle vuoden 2008 alussa ja hyväksyttiin tämän jälkeen. Muutokset olivat käyneet välttämättömiksi, koska vuonna 2007 käynnistettyyn *Starting Grants* -hakuun saatiin hyvin runsaasti ehdotuksia. Vuonna 2007 niitä saatiin kolme kertaa ennakoitua enemmän, mikä loi merkittävän työpaineen erityiselle täytäntöönpanorakenteelle (hallinnolle ja IT-palveluille) ja sen arviointipaneeleille. Rahoitettavaksi voitiin valita kuitenkin vain 3 % kaikista ehdotuksista.

Vuonna 2008 tehtiinkin joukko muutoksia tuleviin hakuihin, jotta ehdotusten määrää voitaisiin rajoittaa vaarantamatta niiden laatua. Heikot ehdotukset pyrittiin karsimaan

³ K(2007)5746, 29.11.2007, ei julkaistu.

ottamalla käyttöön mittapuu hakijoiden tieteellisille ansioille sekä säännöt, joilla rajoitetaan saman hanke-ehdotuksen jättämistä useampaan kertaan.

Starting Grants -apurahojen hakijoiden kelpoisuusperusteena käytettyä aikahaarukkaa, joka oli vuonna 2007 ollut 2–9 vuotta, kavennettiin vuonna 2008 molemmista päistä 3–8 vuoteen. *Advanced Grants* -apurahojen osalta päätettiin, että kahden ensimmäisen hakukierroksen (2008 ja 2009) määrärahat tulisi yhdistää niin että näiden kahden vuoden hakijoita varten olisi käytössä kaikkiaan noin 1 miljardin euron budjetti. *Advanced Grants* -apurahojen kelpoisuusperusteisiin ja haku- ja vertaisarviointimenettelyihin ei siksi tehty materiaalisia muutoksia verrattuna aiempiin työohjelmiin, jotta hakijoiden kohtelu olisi säilynyt tasapuolisena.

3.3. Vertaisarviointimenetelmät

Koska ERC:n vertaisarviointiprosessi ja sen tutkimusyhteisössä herättämä luottamus ovat elintärkeitä ERC:n tavoitteiden saavuttamiseksi, tieteellinen neuvosto on kiinnittänyt suurta huomiota ERC:n vertaisarviointimenetelmiin. Se hyväksyi korkeatasoiset arviointipaneelit, jotka kattavat tutkimusalojen koko kirjon ja jotka on järjestetty kolmen tärkeimmän tiedekentän mukaisesti: luonnontieteet ja tekniset tieteet, biotieteet sekä yhteiskuntatieteet ja humanistiset tieteet. Tieteellinen neuvosto tekee ehdotukset paneelien jäseniksi, jotka ovat kansainvälisesti arvostettuja tieteenharjoittajia, insinöörejä ja tutkijoita EU:sta ja sen ulkopuolelta.

Kukin paneeli kattaa laajan aihepiirin, millä varmistetaan, että korkealaatuiset tieteidenväliset ehdotukset otetaan asianmukaisesti huomioon. Kullakin paneelilla on puheenjohtaja, joka antaa näkyvyyttä ja uskottavuutta koko vertaisarviointiprosessille. Edellisestä hakukierroksesta saatujen kokemusten pohjalta paneelien lukumäärä nostettiin 25:een ensimmäistä *ERC Advanced Grants* -hakua varten vuonna 2008. Näin pyrittiin jakamaan arviointikapasiteetin kysyntää paremmin paneelien kesken ja varmistamaan eri tieteenalojen edustus. Arviointipaneeleita on kaksi sarjaa, jotka toimivat vuorovuosin. Tämä pitää yksittäisten arvioijien työtaakan kohtuullisena ja mahdollistaa myös sen, että he voivat itsekin halutessaan hakea tutkimusapurahaa ERC:lta.

Myös *Starting Grants* -paneelien lukumäärää lisättiin 25:een, jotta paneelien toiminta olisi johdonmukaista kummassakin apurahajärjestelmässä.

4. OHJELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANO

”Ideat”-erityisohjelman maksusitoumukset 523,90 miljoonaa euroa (kokonaissitoumus) ja maksut 227,20 miljoonaa euroa toteutettiin täysimääräisesti. Maksusitoumukset ovat 99,988 % ja maksut 100 % ”Ideat”-erityisohjelman toiminnallisista määrärahoista.

4.1. Apurahat

Apuraha myönnetään tekemällä virallinen avustussopimus, kun juridiset ja taloudelliset menettelyt on saatettu päätökseen ja apurahapäätös tehty. Tässä vaiheessa ei enää neuvotella ehdotuksen tieteellisestä tai teknisestä sisällöstä, vaan apuraha myönnetään hyväksytyn ehdotuksen ja vertaisarvioinnissa annetun rahoitusosuituksen perusteella.

Jos riittävää lisärahoitusta tulee käytettävälle (esim. jos hyväksyttyjä ehdotuksia peruutetaan tai kolmansilta osapuolilta saadaan käyttöön varoja), avustussopimus voidaan tehdä ensin

varallaololistan parhaaksi arvioidusta ehdotuksesta, minkä jälkeen edetään ehdotusten paremmuusjärjestyksessä.

4.1.1. Vuoden 2007 Starting Grants

Ensimmäinen *ERC Starting Grants* -apurahakierros päättyi vuoden 2008 alkupuoliskolla. Tieteellinen neuvosto seurasi prosessia tiiviisti. Vuoden 2007 tarkistettuun työohjelmaan sisältynyt alkuperäinen 292,2 miljoonan euron budjetti nousi 338 miljoonaan euroon, kun siihen lisättiin 7. puiteohjelmaan osallistuvien EU:n ulkopuolisten maiden rahoitusosuudet. Määrärahojen lisäys antoi ERC:lle mahdollisuuden rahoittaa ennakoitua enemmän hanke-ehdotuksia (rahoitettavien hankkeiden määräksi arvioitiin alun perin noin 250).

Rahoitus voitiin lopulta myöntää kaikkiaan 299 ehdotukselle vertaisarvioinnissa määritetyssä paremmuusjärjestyksessä.

4.1.2. Vuoden 2008 Advanced Grants

ERC Advanced Grants -apurahojen ensimmäinen haku julkaistiin 30. marraskuuta 2007. Keväälle 2008 asetettiin kolme eri määräaika aloittain (luonnontieteet ja tekniset tieteet, biotieteet sekä yhteiskuntatieteet ja humanistiset tieteet). Hakuprosessi oli yksivaiheinen (hakijoiden oli jätettävä määräaikaan mennessä täydelliset ehdotuksensa tiivistelmineen ja osoitukset ansioistaan tieteellisessä johtajuudessa) ja arviointi kaksivaiheinen. Haun ohjeellinen budjetti oli 516,95 miljoonaa euroa.

ERC:n vertaisarviointijärjestelmän toteuttamisesta vastasi erityinen täytäntöönpanorakenne, joka muun muassa nimitti paneelien jäsenet tieteellisen neuvoston antamien määritysten mukaisesti. Hakemuksia saatiin kaikkiaan 2 167 kappaletta (997 luonnontieteissä ja teknisissä tieteissä, 766 biotieteissä sekä 404 yhteiskuntatieteissä ja humanistissa tieteissä). Niistä 2 034:lle tehtiin kelpoisuustarkistusten jälkeen vertaisarviointi. Hakemuksia jätettiin huomattavasti vähemmän kuin vuoden 2007 *Starting Grants* -haussa, mikä osoittaa, että hakemusten määrää oli onnistuttu pienentämään säilyttäen niiden laatu⁴. Vuoden 2008 loppuun mennessä yhteensä 275 tässä haussa jätettyä ehdotusta oli valittu rahoitettaviksi: 114 luonnontieteissä ja teknisissä tieteissä, 84 biotieteissä, 48 yhteiskuntatieteissä ja humanistissa tieteissä sekä 29 uudessa tieteidenvälisessä kategoriassa. Kolmansilta mailta saatavista varoista riippuen vuonna 2009 voidaan tehdä lisää rahoituspäätöksiä.

4.1.3. Vuoden 2009 Starting Grants

ERC Starting Grants -apurahojen toinen haku julkaistiin heinäkuussa. Syksyllä 2008 asetettiin kolme eri määräaika alasta riippuen. Ehdotuksia saatiin yhteensä 2 503 kappaletta: 1 112 luonnontieteissä ja teknisissä tieteissä, 927 biotieteissä sekä 464 yhteiskuntatieteissä ja humanistissa tieteissä. Koska apurahakierros on edelleen kesken, rahoitettavaksi valituista ehdotuksista ei ole vielä lopullista tietoa.

⁴ Ks. kohta 3.1.

4.1.4. Vuoden 2009 Advanced Grants

ERC Starting Grants -apurahojen toinen haku julkaistiin marraskuussa 2008. Keväälle 2009 asetettiin kolme eri määräaika alasta riippuen. Koska haku on edelleen kesken, ehdotusten määristä ei ole vielä lopullista tietoa.

4.2. Ohjelmakomitea

”Ideat”-ohjelmakomitea kokoontui 31. tammikuuta, 12. kesäkuuta ja 20 marraskuuta 2008. Ohjelmakomitean muodollisen toiminnan (komitea toimii yleensä neuvonantajana) lisäksi kokousten tarkoituksena on ollut pitää komitea ajan tasalla ”Ideat”-erityisohjelman ja ERC:n toteuttamisesta sekä antaa mahdollisuus strategiaa ja toimintaa koskevien tietojen vaihtoon komitean, ERC:n tieteellisen neuvoston ja pääsihteerin sekä ERC:n erityisen täytäntöönpanorakenteen kesken.

4.3. Eettinen arviointi

Vuoden 2007 Starting Grants -haussa rahoitettavaksi valituista 299 ehdotuksesta 95 annettiin ulkoisen eettisen paneelin tarkasteltaviksi. Paneeli päätti tehdä 40:stä ehdotuksesta täydellisen eettisen arvioinnin. Yhteen näistä hankkeista liittyy ihmisalkion kantasolujen käyttöä, ja siitä pyydettiin lokakuussa 2008 lausunto ”Ideat”-ohjelmakomitealta säännönmukaista hyväksymistä varten.

Vuoden 2008 Advanced Grants -ehdotuksista 126 annettiin tarkasteltaviksi eettiselle paneelille, joka katsoi 57 ehdotuksen edellyttävän täydellistä eettistä arviointia. Kahteen näistä liittyi ihmisalkion kantasolujen käyttöä. Jäljennökset kansallisista hyväksynnöistä riittivät 61 tapauksessa, joissa täydellistä eettistä arviointia ei katsottu tarvittavan. Kahdeksan ehdotusta puolestaan eteni avustussopimusvaiheeseen ilman että tarvittiin asiakirjanäyttöä tai uutta arviointia. Täydelliset eettiset arvoinnit tehtiin marraskuussa 2008. Kahdessa tapauksessa pyydettiin uutta eettistä arviointia. Nämä tehtiin tammikuussa 2009, ja kyseiset kaksi ehdotusta hyväksyttiin sillä ehdolla, että hakijat esittävät lisänäyttöä.

4.4. Muutoksenhaku

Muutoksenhakukomitea käsitteli ”Ideat”-kokoonpanossaan⁵ 276 muutoshakemusta vuoden 2007 Starting Grants -hakukierroksella ja 174 muutoshakemusta vuoden 2008 Advanced Grants -hakukierroksella. Tämä oli noin 3 % vuoden 2007 Starting Grants -hakemuksista ja 8 % vuoden 2008 Advanced Grants -hakemuksista.

Muutoksenhakukomitea katsoi, että viisitoista vuoden 2007 Starting Grants -hakemusta ja neljätoista vuoden 2008 Advanced Grants -hakemusta tulisi tapauksen mukaan joko arvioida tai uudelleenarvioida. Kahta lukuun ottamatta kaikki arvoinnit tai uudelleenarvoinnit on nyt saatettu päätökseen. Alkuperäinen päätös ei peruuntunut yhdessäkään muutoksenhakukomitean tarkastelemissa tapauksessa.

⁵ EUVL L 391 ja EUVL L 400, 30.12.2006 (EY:n ja Euratomin puiteohjelmia koskevat säännöt) sekä Euratom-sääntöjen oikaisu EUVL L 54, 22. 2.2007, s. 4.

4.5. Viestintä

Vuonna 2008 tehtiin paljon työtä ERC:n toiminnan tehokkaassa tiedottamisessa tiedeyhteisölle ja yleisen tietoisuuden herättämisessä. ERC:ta koskevan tiedon levittämiseksi kehitettiin vuonna 2008 useita viestintävälineitä, -tuotteita ja -kanavia.

Ranskan puheenjohtajuuden puitteissa järjestettiin Pariisissa 7. lokakuuta 2008 tuloksekas ERC-konferenssi *The European Research Council for a policy of excellence: the first award winners pave the way*. Konferenssi antoi tilaisuuden arvioida ERC:n rahoitusoperaatioiden ensimmäistä vuotta. Useilla *ERC Starting Grants* -apurahojen saajilla oli mahdollisuus jakaa kokemuksiaan. ERC osallistui viestintästrategiansa puitteissa myös ulottuvuudeltaan kansainvälisille tiedemessuille ja kokouksiin, alkuvaiheessa erityisesti Yhdysvalloissa.

4.6. ”Ideat”-erityisohjelman seuranta, arviointi ja vaikutusten arviointi

Vuonna 2008 pyrittiin varmistamaan ERC:n toimien tehokkuus, avoimuus ja vastuullisuus ja ERC:n toimiminen todellisena ”oppivana organisaationa”, joka arvioi jatkuvasti saavutuksia ja mukauttaa ja parantaa menettelyjä kokemuksen perusteella.

ERC pyrki vuoden aikana edelleen kehittämään toimintansa seuranta- ja arviointia ja vaikutusten arviointia tieteellisestä näkökulmasta. Erityisohjelman toteuttamisen seuranta- ja arviointia varten luotiin puitteet, jotka kattavat ERC:n strategiavaatimukset, tieteellisen neuvoston tehtävät ja komission velvollisuudet. Näissä puitteissa voidaan ottaa huomioon mahdollisten vaikutusten ja tulosten eri luokat, ja niiden lähtökohtana on laaja ja kokonaisvaltainen käsitys ERC:n toiminnasta.

4.6.1. Tukitoimet

Vuoden 2008 työohjelmaan sisältyi koordinointi- ja tukitoimia koskevan ehdotuspyynnön julkaiseminen. Tämä lajinsa ensimmäinen ehdotuspyyntö käynnistettiin heinäkuussa 2008, ja ehdotusten määräaika oli saman vuoden marraskuussa. Tarkoituksena oli saada aikaan hankkeiden, tutkimusten ja niihin liittyvien aloitteiden kokonaisuus, jolla edistetään ERC:n ja ”Ideat”-erityisohjelman seuranta- ja arviointia ja vaikutusten arviointia. Työohjelma käsitti myös tukitoimet erityisten oikeussubjektien (nimettyjen rahoituksen saajien) toiminnalle, jolla tuetaan tieteellisen neuvoston puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajia heidän toimipaikoillaan⁶.

Ehdotetuista koordinointi- ja tukitoimista valittiin rahoitettavaksi kaksi. Toisessa analysoidaan erityisohjelman vaikutusta tutkijoiden, tutkimuslaitosten, rahoituslaitosten ja poliittisten rakenteiden kannalta ja toisessa puolestaan urakehityksen, isäntälaitosten, tutkimusrakenteiden ja tutkimustuotosten näkökulmasta. Tuloksia analysoitiin edellä mainituissa seuranta- ja arviointipuitteissa, ja marraskuussa 2008 julkaistiin toinen koordinointi- ja tukitoimia koskeva ehdotuspyyntö. Siinä keskitettiin ”täyttämään aukkoja” sellaisissa aiheissa ja osa-alueilla, joiden osalta ei rahoitettu lainkaan hankkeita aiemman ehdotuspyynnön perusteella. Tiedot toimitettiin arvioijille, ja Brysselissä järjestettiin tiedotuspäivä 16. syyskuuta.

4.6.2. Rakenteita ja mekanismeja koskeva arviointi

Meneillään olevien arviointien lisäksi ”Ideat”-erityisohjelman liitteen I mukaan:

⁶ Näiden tukitoimien mallina olivat erityiset tukitoimet, joilla oli vastaava tarkoitus valmistelutoimina 6. puiteohjelmassa.

toteutetaan riippumaton arviointi myös ERC:n rakenteista ja mekanismeista arviointiperusteina tieteellinen huippuosaaminen, riippumattomuus, tehokkuus ja avoimuus. Tieteellinen neuvosto on arvioinnissa täysimääräisesti mukana. Arvioinnissa tarkastellaan myös tieteellisen neuvoston jäsenten valintaprosessia ja -perusteita. Arvioinnissa tarkastellaan nimenomaisesti toimeenpanovirastoon perustuvan rakenteen ja EY:n perustamissopimuksen 171 artiklaan perustuvan rakenteen etuja ja puutteita. Arvioinnista riippuen kyseisiä rakenteita ja mekanismeja olisi muutettava tarpeen mukaan. Komissio huolehtii siitä, että kaikki muutettuun rakenteeseen siirtymisen edellyttämät valmistelut, joihin kuuluvat myös sen tarpeelliseksi katsomat säädösehdotukset, toteutetaan ja esitetään mahdollisimman pian Euroopan parlamentille ja neuvostolle perustamissopimuksen määräysten mukaisesti.

Komissio antoi vuonna 2008 neuvostolle ja Euroopan parlamentille tiedonannon Euroopan tutkimusneuvoston rakenteita ja mekanismeja koskevassa riippumattomassa arvioinnissa käytettävästä menettelytavasta ja tehtävänmäärittelystä⁷. Arviointi tehtiin vuoden 2009 kuluessa.

5. EUROOPAN TUTKIMUSNEUVOSTON ORGANISAATIO

5.1. Tieteellinen neuvosto

Kolme tieteellisen neuvoston jäsentä erosi tehtävästään vuoden 2008 aikana henkilökohtaisista syistä⁸. Komissio asetti erityisen valintalautakunnan⁹ valitsemaan kolme uutta jäsentä tieteelliseen neuvostoon. Lautakunnalta pyydettiin myös suosituksia siitä, kuinka tieteellisen neuvoston uusien jäsenten nimityksissä tulisi jatkossa menetellä¹⁰.

Tieteellinen neuvosto kokoontui vuonna 2008 viiteen täysistuntoon. Tieteellisen neuvoston perustama ERC:n johtoryhmä kokoontui vuoden aikana seitsemän kertaa suunnittelemaan tieteellisen neuvoston kokouksia ja hoitamaan yhteydenpitoa erityisen täytäntöönpanorakenteen kanssa. Tieteellinen neuvosto piti myös epävirallisen strategiakokoontumisen, jossa puitiin tieteellisen neuvoston ensimmäisten kolmen toimintavuoden aikana saatuja kokemuksia ja tulevia strategialinjauksia.

5.2. ERC:n toimeenpanoviraston perustaminen

ERC:n perustamista koskevan päätöksen mukaan ERC:n erityinen täytäntöönpanorakenne on ulkoinen rakenne, joka vastaa kaikista hallinnolliseen toimeenpanoon ja erityisohjelman toteuttamiseen liittyvistä tehtävistä työohjelman mukaisesti. Se toteuttaa erityisesti arviointimenettelyt sekä vertaisarviointi- ja valintaprosessit tieteellisen neuvoston hyväksymien periaatteiden mukaisesti ja varmistaa apurahojen varainhoidon ja tieteellisen hallinnoinnin.

⁷ KOM(2008) 526.

⁸ Prof. Paul J. Crutzen, prof. Lord May (Oxford) ja prof. Manuel Castells.

⁹ Lautakunnan puheenjohtajana toimi Turun yliopiston kansleri prof. Eero Vuorio, ja muina jäseninä olivat prof. Hélène Ahrweiler (Pariisin akatemian kunniarehtori ja kansleri), prof. Zita Aušrelė Kučinskienė (Vilnan yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan dekaani) ja prof. Arnold Schmidt (Wienin teknillisen korkeakoulun professori).

¹⁰ News Alerts on EU Research, *Set up of the ERC Identification Committee*, Bryssel 23.9.2008 (<http://ec.europa.eu/research/index.cfm?pg=newsalert&lg=en&year=2008&na=na-230908>)

Vuonna 2007 tehtiin päätös, jonka mukaan erityisen täytäntöönpanorakenteen tehtäviä jatkaa ulkoisena rakenteena uusi toimeenpanovirasto. Se perustettiin virallisesti 14. joulukuuta 2007 tehdyllä komission päätöksellä¹¹ toimeenpanovirastoja koskevien yleissääntöjen¹² mukaisesti. Kustannus-hyötyanalyysi oli osoittanut, että toimeenpanovirasto voisi vähentää hallintomenojen osuuden arviolta 3,5 %:iin, kun ”Ideat”-erityisohjelmapäätöksessä täksi osuudeksi oli ennakoitu 5 %. Tällainen hallintomenojen osuus on verrattain taloudellinen suhteessa muihin vastaaviin rahoituselimiin.

5.2.1. Valtuutusasiakirja

Komissio vahvisti lokakuussa 2008 valtuutusasiakirjan, jolla ERC:n toimeenpanovirastolle annettiin valtuudet suorittaa erityisohjelman täytäntöönpanoon liittyvät tehtävät ja antaa tukea tieteelliselle neuvostolle¹³. Toimeenpanoviraston muihin tehtäviin kuuluvat tiedotus-, viestintä- ja levitystoimien suunnittelu ja toteuttaminen. Sillä on myös valtuudet nimittää asiantuntijoita ehdotusten arviointia varten ja allekirjoittaa avustussopimukset.

5.2.2. Johtokunnan perustaminen

Toimeenpanovirastoihin perustetaan aina johtokunta¹⁴, jonka tehtävänä on etenkin vahvistaa toimeenpanoviraston työohjelma ja hallintobudjetti joka vuosi. ERC:n toimeenpanoviraston johtokunta perustettiin vuonna 2008 komission päätöksellä¹⁵, ja sen kokoonpano heijastaa ERC:n ominaispiirteitä. ERC:n toimeenpanoviraston johtokunta koostuu kolmesta komission edustajasta ja kahdesta tiedeyhteisön edustajasta, joista toinen on tieteellisen neuvoston jäsen. ERC:n pääsihteerillä on tarkkailijan asema.

5.2.3. Itsehallintovaltuudet

Siihen saakka, kun toimeenpanovirasto sai itsehallinnon ERC:n perustamispäätöksen mukaisesti, erityisen täytäntöönpanorakenteen tehtävistä huolehti erityinen komission jaosto: tutkimuspääosaston osasto S¹⁶. Vuodesta 2008 alkaen on edistytty merkittävästi toimeenpanoviraston perustamisessa ja tehtävänannossa – sekä juridis-hallinnollisten puitteiden luomisessa että S-linjan tehtävien siirtämisessä virastolle.

¹¹ Komission päätös 2008/37/EY, tehty 14 päivänä joulukuuta 2007, tieteen eturintamassa tehtävän tutkimuksen alalla toteutettavaa Ideat-erityisohjelmaa hallinnoivan Euroopan tutkimusneuvoston toimeenpanoviraston perustamisesta neuvoston asetuksen (EY) N:o 58/2003 mukaisesti (EUVL L 9, 12.1.2008, s. 15).

¹² Neuvoston asetus (EY) N:o 58/2003, annettu 19 päivänä joulukuuta 2002, tiettyjä yhteisön ohjelmien hallinnointitehtäviä hoitavien toimeenpanovirastojen asemasta (EYVL L 11, 16.1.2003, s. 1).

¹³ Komission päätös, tehty 8 päivänä lokakuuta 2008, Ideat-erityisohjelman täytäntöönpanoon tutkimuksen alalla liittyvien tehtävien suorittamiseksi Euroopan tutkimusneuvoston toimeenpanovirastolle annettavasta valtuutuksesta, johon sisältyy erityisesti yhteisön talousarvioon otettujen määrärahojen käyttö, K(2008) 5694 (ei julkaistu).

¹⁴ Ks. 8 artikla neuvoston asetuksessa (EY) N:o 58/2003, annettu 19 päivänä joulukuuta 2002, tiettyjä yhteisön ohjelmien hallinnointitehtäviä hoitavien toimeenpanovirastojen asemasta (EYVL L 11, 16.1.2003, s. 1).

¹⁵ Komission päätös viiden jäsenen ja yhden tarkkailijan nimittämisestä Euroopan tutkimusneuvoston toimeenpanoviraston johtokuntaan, K(2008) 5132 (ei julkaistu).

¹⁶ Virastolle myönnettiin itsehallintovaltuudet 15. heinäkuuta 2009.

5.3. Henkilöstön palvelukseenotto

Vuonna 2008 julkaistiin ensimmäiset ilmoitukset virastossa olevista avoimista toimista sekä kiinnostuksenilmaisupyynnöt henkilöstön siirtämiseksi virastoon tilapäisesti muista tehtävistä. ERC:n omaa henkilöstöä kasvatettiin tällä tavoin, ja vuoden loppuun mennessä 61 työntekijää oli ryhtynyt hoitamaan tehtäviään tutkimuspääosaston S-linjan henkilöstön rinnalla. Lisäksi muualta tutkimuspääosastosta siirtyi virastoon tilapäisesti yksitoista tieteellis-teknisen alan virkamiestä. Palvelukseenotot ja tilapäiset siirrot ovat edistyneet niin ripeästi, että uusi henkilöstö on jo korvannut määrällisesti viraston tehtävistä samaan aikaan poistetun S-linjan henkilöstön.

Näin erityisohjelman täytäntöönpanoa voitiin jatkaa häiriöttä samalla, kun viraston hallinnointivalmiuksia lisättiin ja voimistettiin pitäen silmällä sen siirtymistä itsehallintoon vuonna 2009¹⁷.

5.3.1. Siirrot tilapäisiin tehtäviin yksikön edun vuoksi

S-linjan johtaja Jack Metthey nimitettiin hoitamaan väliaikaisesti ERC:n toimeenpanoviraston johtajan tehtäviä¹⁸ kunnes viraston johtaja on nimitetty.

Johtajan viran ohella yhdeksäntoista muuta toimea virastossa suunnitellaan täytettävän komission virkamiehillä, jotka siirretään näihin tehtäviin yksikön edun vuoksi. Näistä toimista kuusitoista on johtotason toimia ja kolme muita. Niitä koskevat haut julkaistiin vuoden 2008 aikana, ja vuoden loppuun mennessä oli täytetty yksi johtotason toimi.

5.3.2. Väliaikaiset toimihenkilöt

Väliaikaisia toimihenkilöitä palkataan keskeisiin tieteellisiin, operatiivisiin ja hallinnollisiin tehtäviin. Kaikki 80 väliaikaisten toimihenkilöiden tointa pantiin hakuun vuonna 2008. Valintamenettelyt olivat useimmissa tapauksissa edenneet pitkälle vuoden loppuun mennessä. Koska palvelukseenotto kestää tässä henkilöstöluokassa varsin pitkään, ensimmäiset väliaikaiset toimihenkilöt alkoivat hoitaa tehtäviään virastossa vasta vuoden 2009 puolella.

5.3.3. Sopimussuhteiset toimihenkilöt

Sopimussuhteisia toimihenkilöitä palkataan hoitamaan useita erilaisia tehtäviä väliaikaisten toimihenkilöiden johdolla.

5.3.4. Kansalliset asiantuntijat

S-linjassa komennuksella oleville kansallisille asiantuntijoille tarjottiin mahdollisuus siirtyä virastoon. Vuoden 2008 loppuun mennessä 11 asiantuntijaa oli hyväksynyt tarjouksen.

5.4. Sijainti

ERC:lle on hankittu erilliset tilat Brysselissä. Se sijoitetaan ”Covent Garden” -rakennukseen lähelle kaupungin pohjoista rautatieasemaa ja kasvitieteellistä puistoa. Sinne sijoitetaan myös komission tutkimuksen toimeenpanovirasto (REA), joka vastaa 7. puiteohjelman muiden

¹⁷ Ks. kohta 5.2.3.

¹⁸ Komission 1839. kokouksessa 16. heinäkuuta 2008 tehty päätös.

erityisohjelmien hallinnosta. Rakennus tarjoaa nyt toimistotilat viraston henkilöstölle ja ERC:n pääsihteerille sekä kokoustilat tieteellisen neuvoston vertaisarviointeja varten.

ERC:n toimeenpanoviraston koko henkilöstö siirtynee uusiin toimitiloihin vuoden 2009 loppuun mennessä.

6. PÄÄTELMÄT JA VUODEN 2009 NÄKYMÄT

ERC:n toimeenpanoviraston keskeiset juridiset ja toiminnalliset edellytykset etenivät pitkälle vuonna 2008 ja johtivat sen itsehallintoon vuonna 2009. Tuloksekas yhteistyö tieteellisen neuvoston kanssa on ollut tältä kannalta avainasemassa. Henkilöstön työhönotto ja tilapäiset siirrot virastoon ovat edistyneet hyvin, vaikka alussa henkilöstön palvelukseenottoa hidasti se, että ensimmäisiin hakemuspyyntöihin saatiin hyvin suuri määrä hakemuksia.

ERC:n apurahajärjestelmiä kehitetään tulevaisuudessa pidemmälle, jotta ne jatkuvasti tukisivat huippuosaamista ja jotta niitä voitaisiin hallinnoida tehokkaasti. Tähän liittyen harkitaan toimenpiteitä, joilla on tarkoitus lisätä EU-maiden ja 7. puiteohjelmaan assosioituneiden maiden houkuttelevuutta EU:n ulkopuolelta tuleville tutkijoille. Suunnitteilla on myös toimenpiteitä ja kampanjointia naistutkijoiden osallistumisen parantamiseksi. Tieteellinen neuvosto on sopinut, että työohjelmassa otetaan vastedes paremmin huomioon urakatkokset naistutkijoiden työkokemuksessa.

ERC pyrkii myös välttämään sen, että tutkimusrahoitus rajoittuisi vain Euroopan vauraimpiin maihin ja alueille. Tarkoituksena on, että isäntälaitokset pyrkivät ERC:n vakiomuotoisen avustussopimuksen ja muiden käytettävissä olevien hallinnollis-juridisten mahdollisuuksien avulla houkuttelemaan laitokseensa ja pitämään sen palveluksessa tieteenharjoittajia ja tutkijoita, joiden ansiot oikeuttavat heidät ERC:n apurahaan.

Samalla tarkoituksena on, että isäntälaitokset osoittavat ERC:n myöntämät varat erityisen tutkimushankkeen päämääriin. ERC:n apurahoilla on määrä tukea huippututkimusta kaikkialla Euroopan unionissa ja puiteohjelmaan assosioituneissa maissa – myös sellaisissa maissa ja sellaisilla alueilla, joilla on vähemmän tutkimusvalmiuksia ja -infrastruktuureja. Tällä tavoin ERC:n apurahoilla voidaan täydentää isäntälaitosten ponnisteluja huippuosaamisen luomiseksi tai kehittämiseksi koko Euroopassa.

Vaikuttavuutta ja tehokkuutta parannetaan seurannalla ja arvioinnilla ja varsinkin ERC:n rakenteita ja mekanismeja koskevan arvioinnin avulla. ERC näkee itsensä ”oppivana organisaationa”, joka mukauttaa ja parantaa toimintaansa kokemusten perusteella. Kyseisellä arvioinnilla, joka on määrä saattaa päätökseen nykyisen komission toimikaudella, on näin ollen suuri merkitys.